DAILY ارادہ

د افغان نشراتي مرکز ملي خپلواکه ورځپانه

۸۳۷

سال تاسیس ۱۳۷۹ هـ.ل

لسم کال - دویمه دوره، ۸۳۷ مه گڼه، پر له پسې ۱۹۰٤ گڼه د ۱۳۸۹ ل ـ د زمري ٦ مه - د چهارشنبې ورځ، د ۱۴۳۱ هـ ق د شعبان المعظم ١٦ مه ۲۰۱۰ د جولای ۲۸ مه

PROPERTY OF ACKU

AFGHAN MEDIA RESOURCE CENTER A.M.R.C

زنـان با مشـکلات جـدی صـحی مواجه اند

سرپرسـت وزارت صـحت عامـه، کمبـود افـراد صـحی بخـصوص در بخـش زنـان، کمبـود نـرس قابلـه هـا، نبـود امنیـت و ولادت هـای پـی در پـی را از جملـۀ مـشکلات در برابر صحت عامه تلقی کرد.

ثریا دلیل ایـن مطلـب را در ورکـشاپ ملـی همـآهنگی صـحی کـه دیروز رسما درتالار کنفـرانس هـای شـفاخانۀ ابـن سـینا افتتـاح گردید، بیـان داشـت و گفـت کـه اگـر چـه در بخـش عرضـۀ ص۳

ایران د افغانستان په بې ثباتۍ کې کره لاس لري

د سیاسي چارو ځینې پوهان، د امریکا د افشا شویو پټو اسنادو له مخې د افغان دولت له وسلوالو مخالفینو سره د ایران د مرستو خبره ټوپ نه بولي، خو وایي چې نړیوال باید یادو اسنادو ته په کتو د دا ډول لاسوهنو مخه ونیسي.

یوې امریکایي وېبپاڼې ویکی لیکس د افغانستان له جګړې سره په تړاو د امریکا د متحده ایالتونو د پوځیانو څه باندې ۹۲ زره پټ سندونه خپاره کړي دي.

د سرچینې د څرګندونو له مخې، په یادو اسنادو کې هغه اطلاعات شامل دي، چې په افغانستان کې مېشتو ټیټ پوړو امریکایي افسرانو د ۲۰۰۴ زېږدیز کال د جنوري له میاشتې د ۲۰۰۹ زېږدیز کال تر دسمبر میاشتې خپل هېواد ته لېږلي دي.

په دې اسنادو کې د افغانستان د دولت له وسلوالو مخالفینو سره د ایران د مرستو په اړه هم اطلاعات شامل دي.

د یادو خپرو شویو اسنادو له مخې، ایران په پټه وسلوال طالبان، د القاعدې پر ډلې پورې تړلي سیمه ییز طالب قوماندانان او ځانمرګي برید کوونکي له مالي او تسلیحاتي پلوه حمایه کوي.

دغه راز یاد شوي اسناد ښیي، چې د ایران استخباراتو د ۲۰۰۵ زېږدیز کال د جنوري په ۳۰ مه، د فراه ولایت د سرحد له لارې ۱۰ میلیونه افغانی د ۱۹۹۰ ماډل کرولا موټر پر مټ، چې د حزب اسلامي د ډلې څلور کسان هم په کې وو، افغانستان ته لېږدولې دي. ۳مخ

پشت پردۀ افشای اسناد محرمانه

به دنبال افشای ۹۱ هزار سند محرمانۀ استخباراتی در خصوص جنگ افغانستان و دست داشتن پاکستان در این روند، سخنگوی دولت اعلام کرد که در مورد این اسناد تحقیقات جدی را انجام خواهد داد.

وحید عمر سخنگوی رییس جمهور کرزی پریروز در کابل به خبرنگاران گفت که افشای این اسناد منبع خوب برای آگاهی یافتن از مسایل است و می تواند، پس از تحقیقات که به فرصت زیاد نیز نیاز دارد، موضوعات زیادی را نیز افشا کند.

معمولا رازهای جنگ برای مدت‌های زیاد و حتا تا نیم قرن در آرشیف ها محفوظ می‌ماند، اما نشر زودهنگام رازهای جنگ می‌تواند، در سمت و سو بخشیدن به جنگ و افشای واقعیت های پشت صحنه و آگاهی افکار عامه از آنچه می‌گذرد، بسیار مهم و باارزش باشد.

آنچه تا کنون از این اسناد نشر یافته، موضوعاتی چون حمایت جدی و فعال پاکستان از طالبان و گروه‌های تروریستی در افغانستان، دست یافتن طالبان به سلاح‌های پیشرفته، شرکت نمایندگان شبکۀ استخباراتی پاکستان در جلسات به ظاهر مخفی طالبان، امداد نظامی و غیرنظامی پاکستان به گروه

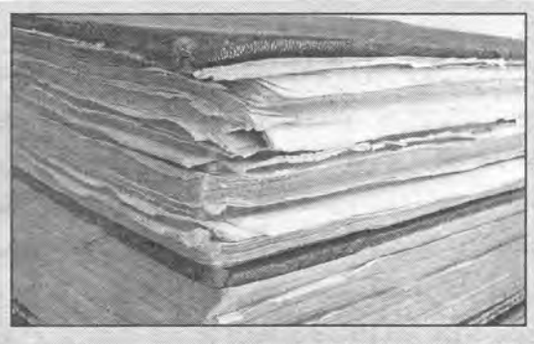

حقانی، کشتار غیرنظامیان بی‌تقصیر و ... می باشد.

برخی از کارشناسان مسایل سیاسی براین باور اند که افشای این تعداد سند که در نوع خود بی سابقه بوده است، می تواند کار خود مقام های امریکا برای رسیدن به برخی از مقاصد باشد. دلیل این مدعا را نیز نحوۀ انتشار این اسناد توسط سه خبرگزاری ذکر شده می توان بیان نمود که تقریبا به طور سلیقه یی عمل می نمایند که می توان با کمی دقت متوجه شد، آن اسنادی افشاء می گردد که بشود از آنها بهره های سیاسی برد.

به نظر می‌رسد که افشای این اسناد در شرایط موجود که بحران اساسی برای امریکا و همپیمانانش محسوب می شود،در بسیاری از جریان‌ها تاثیرگذار باشد.

به عنوان نمونه، یکی از نکته‌های بارزی که در این گزارش به آن اشاره شده است، نقش ص۳

حقایق جنگ افغانستان باید روشن شود

یک سیاستمدار آلمانی با اشاره به انتشار اسنادی دربارۀ جنگ افغانستان، خواستار روشن شدن حقایق دربارۀ این جنگ شد.

به گزارش خبرگزاری آلمان، "هانس کریستین اشتروبله " از حزب سبز آلمان در سخنان تندی با اشاره به افشای اسنادی دربارۀ جنگ افغانستان بر آشکار شدن حقایق هر چه بیشتر دربارۀ این جنگ تاکید کرد.

بر اساس این گزارش، اشتروبله با تاکید بر اینکه می خواهد بداند، ارتش آلمان در افغانستان مرتکب چه اعمالی شده است، گفت: یک بار دیگر حقیقت مخفی باقی ماند.

این سیاستمدار آلمانی ضمن استقبال از انتشار اسناد ۹۲ هزار صفحه یی دربارۀ جنگ افغانستان، گفت: در واقع مسأله یی دربارۀ این جنگ مخفی نمانده است، بلکه تنها در مورد آنها دروغ پردازی ص۳

نتیجۀ انتخابات، بازتاب دهندۀ رای اکثریت مردم افغانستان است

۲

په روان کال کې

د وژل شویو بهرنیو سرتېرو شمېره ۴۰۰ تنو ته ورسېده

په هلمند ولایت کې د یوه بریتانوي سرتېري له وژل کېدو سره، په روان زېږدیز کال کې د وژل شویو بهرنیو سرتېرو شمېره، ۴۰۰ تنو ته ورسېده.

د بریتانیا د دفاع وزارت پرون اعلان وکړ،، چې په هلمند کې یې یو سرتېری پرون د ماین په یوه چاودنه کې وژل شوی دی. د یاد شوي وزارت له خوا په یوه خپره شوې خبرپاڼه کې ویل شوي،، چې دغه سرتېری په سنګین ولسوالۍ کې وژل شوی دی. د یادوني وړ ده،، چې څو میاشتې وروسته به بریتانوي خواکونه له سنګین ځخه وخي او دغه ولسوالۍ به امریکایي خواکونو ته وسپاري. بریتانوي خواکونه له سنګین ځخه په داسې حال کې وخي،، چې په تېرو اتو کلونو کې یې په دې ولسوالۍ کې ۱۰۰ سرتېري وژل شوي دي. بریتانیا په افغانستان کې ۹۵۰۰ سرتېري لري،، چې تراوسه یې ۳۲۴ سرتېري وژل شوي دي. په سنګین کې تېره ورځ د دغه بریتانوي سرتېري له وژل کېدو سره په روان زېږدیز کال کې د هېواد په ېلا ېلو سیمو کې د وژل شویو بهرنیو سرتېرو شمېره، ۴۰۰ تنو ته ورسېده.

په دې سرتېرو کې یې ۲٦۰ امریکایي، ۸۰ بریتانوي او پاتې ٦۰ یې د نورو هېوادونو سرتېري دي.

باید وویل شي،، چې تېر کال په هېواد کې ۵۲۰ سرتېري وژل شوي وو.

د نورستان والي جمال الدین بدر:

طالبانو یو شمېر کورونه او دولتي ودانۍ سوځولې دي

وسلوالو طالبانو د دولتي کارکوونکو، د دولت د ملاتړیو قومي مشرانو او دیني علماوو کورونه سوځولي دي

د نورستان والي وایي، چې وسلوالو طالبانو د برګمتال تر نیولو وروسته، ۱۵۵ کورونه، دوه لېسې، دوه کلینیکونه او په ولسوالۍ کې ټولې دولتي اداري سوځولي دي. وسلوالو طالبانو درې ورځې مخکې له دوه ورځنیو سختو جګړو وروسته، د برګمتال ولسوالۍ نیولې وه، خو وړمه شپه د ملي اردو کوماندو خواکونو دغه ولسوالۍ ېېرته ونیوله. د نورستان والي جمال الدین بدر پرون وویل، چې وسلوالو طالبانو د ولسوالۍ تر نیولو وروسته په نږدې کلیو کې ۱۵۵ کورونه، دوه لېسې او دوه کلینیکونه سوځولي دي. هغه زیاته کړه، چې په سوځول شویو کورونو کې د ده (والي) دوه کورونه هم شامل دي. د بدر په وینا، وسلوالو طالبانو د دولتي کارکوونکو، د دولت د ملاتړیو قومي مشرانو او دیني علماوو کورونه سوځولي دي. د نورستان والي وایي، چې د یادو شویو کورونو اوسېدونکي د ولسوالۍ شمال ته په ېلا ېلو کلیو کې مېشت شوي او له سختو ستونزو سره مخ دي. نومورې وایي، چې وسلوالو طالبانو دغه راز د خپلې یوې ورځنۍ واکمنۍ پرمهال په برګمتال کې د خلکو شتمني هم چور کړې ده. د جمال الدین بدر د معلوماتو له مخې، د طالبانو د چور چپاول له املې د سیمې ۱۴ زره اوسېدونکي زیانمن شوي دي. هغه زیاتوي، چې د برګمتال په وروستۍ جګړه کې وسلوالو طالبانو ته د اوښتي مالي او خاني زیانونو په اړه دمګړۍ دقیق معلومات نه لري. وسلوالو طالبانو تراوسه په دې اړه څه نه دي ویلي.

د لوی او بښونکي خدای (ج) په نامه

سرمقاله

واکنش های شعارگونه هیچ دردی را دوا نخواهد کرد!

ادامهٔ حملات نیروهای ایتلاف و بم های کنار جاده وضعیت را در کشور بیش از پیش بحرانی ساخته است؛ این حملات که اکثرا طی آن مردمان ملکی قربانی می شوند، امید زنده گی و آسایش را از افغان ها گرفته و آنها را به حیرت انداخته که در چنین شرایط دشوار چگونه به زنده گی شان ادامه دهند.

روز گذشته مقام های دولت افغانستان گزارش کردند که در عملیات نیروهای ناتو در ولایت هلمند که اول اسد صورت گرفته است، دست کم ۵۲ غیرنظامی افغان جان خود را از دست داده اند.

بر پایهٔ این گزارش ها، در جریان این عملیات، محلی واقع در قریهٔ ریگی، واقع در ولسوالی سنگین هلمند، مورد اصابت راکت پرتاب شده از سوی نیروهای ناتو قرار گرفت که آن را به عنوان محل تمرکز طالبان هدف قرار داده بودند که طی آن به شمول تعدادی زن و کودک کشته و زخمی شده اند.

باید گفت، کشتار افراد بی گناه در عملیات نظامی قوای ایتلاف و ناتو و بم های تعبیه شدهٔ مخالفان به حدی رسیده که دیگر مردم افغانستان مجبور اند، خانه های شان را ترک گفته با انبوهی مشکلات از قبیل فقر و غربت که دامنگیر همیشگی شان است، راه مهاجرت را در پیش گیرند. امروز در هیچ نقطه یی از کشور، مردم احساس امنیت و آرامش نمی کنند؛ کسی بنام اسلام آنها را می کشد و کسی نیز به نام دموکراسی زیر بم های سنگین خورد و خمیر می سازد؛ از ابراز تاسف ها در مورد این کشتارهای وحشیانه و تقبیح های بی فایده، دیگر مردم ما خسته شده اند؛ زیرا این تقبیح گویی های سمبولیک و غیرعملی هیچ سودی در پی نداشته و هیچ دردی را دوا نکرده و نخواهد کرد.

این مسأله را باید خاطر نشان کرد، روند کشتار مردمان ملکی به دست نیروهای ایتلاف و ناتو پدیده تازه یی نیست، بلکه از نه سال به اینسو با شیوه ها و روش های مختلف ادامه دارد.

این در حالی است که کاهش تلفات غیرنظامیان، از جملهٔ تعهدات جنرال دیوید پترائوس، قوماندان جدید نیروهای ناتو و ایتلاف در زمان آغاز کار در افغانستان بود. جنرال پترائوس تعهد کرده بود که عملیات نیروهای ناتو و شیوه های جنگی در افغانستان را به منظور جلوگیری از بروز تلفات غیرنظامی مورد بازنگری قرار دهد، اما با این وجود، کشتار افراد ملکی توسط نیروهای ایتلاف همچنان ادامه دارد، روز گذشته در ولسوالی چرخ لوگر سه فرد ملکی در بمباردمان هوایی هلیکوپترهای ناتو جان های شان را از دست دادند و امروز خبر کشتار ده ها تن فرد ملکی را از ولایت هلمند می شنویم. این قتل های دسته جمعی و بی باکانه نمایانگر این است که مقام های ناتو نه تنها به تعهدات شان پایبند نبوده و به انتقادهای دولتمردان افغانی در این زمینه اعتنایی ندارند، بلکه نیروهای شان با شدت تمام همچنان به قتل وحشیانهٔ افراد ملکی ادامه می دهند، گویی که زنده گی افغان ها در گرو آنهاست.

به هر صورت، آنچه در این زمینه بیش از همه حایز اهمیت است، مسوولیت دولتمردان افغان به ویژه آقای کرزی است که در این مورد باید از دیپلوماسی کارا و موثر کار بگیرد، تا باشد بر اساس آن جلو کشتارها و خودسری ها نیروهای خارجی را گرفته شود، اما طی نه سال گذشته، در کنار انبوهی از ناهنجاری و نابسامانی های که در دورن دولت آقای کرزی بیداد می کند، دیپلوماسی ناکارآمد و ناکام ادارهٔ وی در روند سیاست خارجی بوده که این همه بیچاره گی های وسیاه روزی ها از آن ناشی می شود. افغان ها در کشور ی زنده گی می کنند که نامش افغانستان است. مردم ما طی انتخاباتی که سال قبل در کشور برگزار گردید، امیدها و آرزوهای شان را به آقای کرزی بسته و به وی رأی دادند، تا اینکه ایشان به عنوان رییس جمهور منتخب افغانستان باردیگر بر اریکهٔ قدرت تکیه زدند. افغان ها به خاطری به صندوق کرزی آرای شان را ریختند تا وی بتواند، از حقوق، جان و مال و آزادی های شان حراست و پاسداری نماید، نه اینکه آنان را در زیر بم های سنگین نیروهای امریکایی خورد و خمیر سازد. افغان ها نه رییس جمهور امریکا، قوماندان ناتو و نه هر مقام خارجی دیگری را که به گونه یی حیطهٔ کاری اش با موضوع کشور ما گره می خورد، نمی شناسند.

بنابراین، اگر از سوی دولت که در راس آن آقای کرزی قرار دارد، جهت جلوگیری از این واقعات خونبار به دست نیروهای خارجی گام های جدی برداشته نشود و در این راستا راهکارهای موثر و عملی یی زیر دست گرفته نشود، این روند، با استقرار ۲۱ نیروی تازه دم امریکایی که قرار است، در این روزها در برخی از ولایات جنوب و شرق کشور جابجا شوند، خونبارتر و بحرانزاتر خواهد شد که در آن وقت نه دولت و نه هم جامعهٔ جهانی توان ایستاده گی را در برابر پیامدهای خونین آن که همه خشک و تر را دود و خاکستر خواهد کرد، نخواهد داشت.

نتیجهٔ انتخابات، بازتاب دهندهٔ رای اکثریت مردم افغانستان است

احسان پنجشیری

روزها جهت برگزاری انتخابات به سرعت هرچه بیشتر در گذر است وساعت ها، دقایق ولحظه ها هم می روند وافغانستان و افغان ها را به سوی انتخابات به عنوان آزمون بزرگ رهنمون می سازد. انتخاباتی که تمام دنیا به آن متوجه است، به خاطری که می خواهند عیار بودن افغان ها را از حضور شان در پروسهٔ انتخابات دانسته و بفهمند که مردم این سرزمین تا چه اندازه برای تعین سرنوشت شان ارزش قایل هستند.

از امروز یک ماه و ۲۷ روز دیگر به برگزاری انتخابات ولسی جرگه باقی مانده است. در این مدت برنامه های کاری کاندیدان از جانب ملت استعماع خواهد شد و باید از این آزمون بزرگ ملت قهرمان افغانستان موفق بدر آیند وامیدوارهستیم که حرف های مبنی بر احتمال راه اندازی خشونت از طرف کاندیدان وهواداران ایشان در صورت عدم پیروزی، جز شایعه چیزی بیشتری نباشد؛ زیرا اولاً احتمال بروز خشونت ها پس از اعلام نتایج انتخابات که معلومدار به شکست تعدادی از کاندیدان منجر خواهد شد، به نحوی نادیده گرفتن رای اکثریت مردم افغانستان بوده و در عین حال، نباید به خشونت های قومی و منطقه یی بین اقوام مختلف افغانستان دامن زنند؛ بنآ این موضوع برای کشوری که تازه دموکراسی را تجربه می کند، بسیار انجام ناگواری خواهد داشت که می تواند، باعث سلب اعتماد و حمایت جامعهٔ جهانی از افغانستان گردد و از سوی دیگر نباید به اجیران و خود فروخته گان شانس بحران و چالش آفرینی را داد که از این فرصت آن ها استفاده های سوء نمایند و بار دیگر این کشور را به یک ویرانهٔ سوخته تبدیل نمایند. بناءً برای کاندیدان محترم ولسی جرگه است که نقش بارزی را در حفظ آرامش در صورت شکست احتمالی شان بعد از اعلام نتایج انتخابات، ایفاء نموده و هواخواهان خویش را برای پذیرفتن نتیجهٔ انتخابات تشویق نموده و از ایجاد خشونت که در ضدیت با منافع ملی قرار دارد، جلوگیری به عمل آورند. کاندیدان محترم باید این موضوع را درک نمایند که هیچ چیزی و هیچ کس نمی تواند، برای افغان ها بالاتر از منافع ملی این سرزمین باشد و فراموش نخواهد کرد که بروز کوچکترین خشونت باعث آن خواهد شد، تا تمام آنچه را در این (۹ سال) به دست آورده ایم، با خطر نابودی رو به رو گردیده و مشکل به وجود آمده از این ناحیه، قابل جبران نباشد. مردم افغانستان علاوه از اینکه تحمل خشم وخشونت را ندارند، بلکه آماده گی های کامل برای گرفتن سهم بیشتر در ساختن یک افغانستان مرفه دارند ودر این راستا، از هیچ نوع سعی وتلاش در جهت خدمت به کشور عزیز خویش دریغ نخواهند کرد وآرزو دارند، تا شاهد پیشرفت های بسیار بزرگ در تمام عرصه ها اعم از اقتصادی، اجتماعی و..... وغیره باشند؛ به امید روزی که بتوانیم، کشور خود را در کوتاه مدت، هم ردیف کشورهای روبه انکشاف و در درازمدت هم قطار کشورهای انکشاف یافته بیابیم.

کابل ښار دسپیو په ولجه کې

محمد حسن حقیار

په کوم ښار کې، چې مسؤول او خادم حاکم نه وي، هر څوک او هر شی پکې واکداري کوي. وایي،، چې په کوم هېواد کې حاکمان وینې وي، نو غله او داړه ماران پکې ویده وي او په کوم ښار کې، چې چارواکي ویده وي، نو غله او داړه ماران پکې وینې وي او ټوله شپه مزې کوي، زمور د چارواکو په ځانګړې توګه د کابل ښاروالۍ دستې او تنبلۍ له کبله دا دی کابل ښار سپیو ونیوه، سپي نه یوازې د شپې، بلکې د ورځې هم پکې حکومت کوي، په کابل ښار کې دسپیو راج دی، د ځینو موسسو د ځو میاشتې پخوانیو سروې ګانې له مخې په کابل ښار کې د هر لس تنو ښاریانو د ځورولو او داړلو لپاره یو سپی موجود دی. ښایي کابل مېشتي سپیان هم په افغانستان کې له اداري فساد، د بهرنیو مرستو له چور او چپاول، په کابل ښار کې د زرګونو میلیونو ډالرو ملي شتمنۍ له حیف او میل څخه خبر وي، په دې ډالرو کې خپله برخه هم چورشوې وبولي او پدې توګه له کابل ښاریانو سره ژوند، پر دوی خپله نفقه او نورې اړتیاوې خپل حق وبولي.

مور به لوبدیځوالو ته پیغور ورکاوه،، چې له سپیو سره مینه او له انسانانو سپیو ته ډېر پام او دهغوی قدر کوي خو دادی خپله خندامو په سر ماته شوه.

دې سپیو له ښاریانو سکون او اطمنان تروړلی، روغتیایي، اقتصادي او ټولنیزې ستونزې یې ورته پیداکړې دي. ډاکټران وایي،، چې یو ډول خانګړی خطرناک مکروب دی،، چې د رشد او نمو ځای یې سپی او د انتقال مهم لامل یې هم سپی دی.

په دې سپیو کې،، چې په کابل ښار کې ژوند کوي، ډېری یې لیونې دي او که ځوک وچیچي نوپه دولتي روغتونونو کې یې واکسین هم نه موندل کېږي او که په کوم شخصي روغتون کې وموندل شي نو بیه یې دومره لوړه ده، چې دعادي افغان له وس څخه ډېره پورته ده. زما یو دوست، چې دسپیو له لاسه یې ژوند یې ډېر تریخ دی، خپله کیسه راته داسې وکړه :

((دکابل ښار داتمې ناحیې په قلعچه خمدان کې زما کور دی، زمور د کورونو کوڅې ته مخامخ د رحمن مېنې شپېته متره واټ موقعیت لري،، چې اوس په رسمي توګه د شهیدفضل الرحمان څمکني واټ په نامه یادېږی. د واټ په هغه بله خوا کې د کابل د نړیوال روغتون ترڅنګ دوه د موټرو د درېدو پارکونه جوړشوي دي او د شپې له خوا د یوې تاکلې اندازې پیسو په مقابل کې د خلکو موټر پکې درېږي. نه پوهېږم، چې دوی د دې کار رسمي جواز لري او که نه؟ که، چېرې ښارواليۍ جواز ورکړی وي هغه به هم غیرقانوني وي، ځکه، چې دوی د موټرو د درېدو لپاره داتم ځایونه درحمن مېنې دشپېته متره سرک په غاړه دنومورې ناحیې په شنه سیمه کې جوړ کړي دي او تېرپسرلی یې په دې سیمه کې دنیالګیو دایښودلو لپاره خندونه هم پیداکړي وو.

په هرحال دوی دموټرو د درېدو د وړو پارکونو لپاره کوڅه ډب سپي ساتلي، چې دورځې له خوا دموټرو سیوروته ویده وي خودشپې له خوایې دسړک په دې برخه کې سترې ستونزې راپیداکړې وي.

کله، چې دشپې تیاره راخوره شي نوبیا دشاوخواکورونو اوسېدونکي ددې سپیو له ډاره په یوازې توګه تګ راتګ نشي کولای. کله که دضرورت اودکار دزیاتوالي له مخې په دفتر کې راباندې ناوخته شي نویوه لویه اندېښنه مې دنومورې پارکونو دساتنې کوڅه ډب سپي وي او کله که زیات راباندې ناوخته شي نو بیا کورته تیلفون کوم،، چې له کوره یو کس مخې ته راووزي او په دې برخه کې مرسته راسره وکړي، د دې ترڅنګ زمور په ګاونډ کې یوه تنګه کوڅه ده، چې دوی هم همدا کوڅه ډب سپي ساتلي دي، چې له دوی ځخه هم ډېر په عذاب یو.))

په کابل ښار کې له ډېرې مودې راپه دې خوا د کوڅه ډبو سپیو د شتون او ازار ځخه د خلکو شکایتونه موجود دي خو په دې وروستیو کې له دې درکه د خلکو اندېښنې ډېرې زیاتې شوې دي.

ځکه، چې دغه سپي د رمو په شکل کوڅو او سړکونو ته راوزي او کله کله په خلکو حملې هم کوي. دلته د دې خبرې یادونه ضروري ده، چې تر اوسه پورې په کراتو کراتو د کابل ښاریانو د کابل ښاروالۍ دعامې روغتیا له وزارت ځخه په کلکه غوښتنه کړې ده، چې دې ستونزې ته پاملرنه وکړي او ددې ستونزې په له منځه وړلو کې اغېزناک

کابل ښار دسپیو په...

ګامونه پورته کړي.خوتراوسه پورې دکابل ښارواليِ اودعامې روغتیا وزارت اودکابل ښارواليِ ولې په دې برخه کې ولې غوځ اقدام نه کوي اوخپل مسؤولیت نه ترسره کوي.؟

په داسې حال کې، چې دکابل ښارواليِ په کابل ښاراو د هېواد په ځینو ولایتي مرکزونو کې دکوڅه ډبو او لیونیو سپیو ستونزه مني او دسلګونو زرو کوڅه ډبو سپیو په شتون اعتراف هم کوي.خو په عین حال کې وایي، چې په دې برخه کې مورِ دعامې روغتیا وزارت څخه ځوځله غوښتنه کړې، چې دکوڅه ډبو سپیو دله منځه وړلو لپاره مورِ ته دارتیا ور دوا راکړي خوتراوسه پورې هغوی په دې برخه کې مثبت ګام نه دی پورته کړی.

څرنګه، چې کابل اوس په)شهرناپرسان (بدل شوی اوکابل ښاریان اوس په دې نه پوهېږی، چې چاته ورشي اوله چا څخه په دې برخه کې مرسته وغواړي.؟

خود)پیوندملي اونیزې (په قول دعامې روغتیا وزارت ویندوی کارګرانوراوغلی ددې وزارت په حواله ویلي دي، چې دیوې میاشتې په موده کې به دکابل ښارکوڅه ډبو اولیونیو سپیو دراټولولو اودله منځه وړلو پراخ کمپاین پیل شي .

دښاغلي نوراوغلي دغه بیان دکابل ښاریانو ته یوښه اوپه زړه پورې زېرې دی، چې په لیوالتیا سره یې انتظار باسي خوداسې نه وي، چې په یخ لیکلي اولمرته ایښي وي.

کابل ښارواليِ یوځل ویلي وو، چې دوی دکوڅه ډبو سپیوپرضد کمپاین پیل کړی خو هغه درمل، چې دوی ته دعامې روغتیا وزارت ورکړي دي ډېر بې کیفیته دي او سپي نه وژني.

آیاپه داسې یو ښارکې، چې لسګونه زره اوسېدونکي یې دخپل خوراک لپاره څه نلري، بچیان یې ټوله ورځ دشتمنو په ډېرانونو ګرځي او دهغوی له پاتې شونو خپله کورنۍ تغذیه کوي او په داسې یوه ښار کې، چې دسوالګرو شمېرې پنځوس زرو ته رسېږي ددې سوو زرو سپیو ساتل او ددوی تغذیه دحیرانتیا او هېښتیا خبره نده ؟

زمورِ ښارواليِ دومره کمزورې ده، چې ان انساني کثافات له ښاره بهر لېږدولی نشي اوټول ښار مو دکثافاتو په ذخیره بدل شوی نو ددې سوو زرو سپیو فاضله مواد به دډول ډول ناروغیو لامل ونه ګرځي.

زمورِ غوښتنه په دې برخه کې له مسؤولو ارګانونو څخه داده، چې، هرڅومره ژرکېدی شی په کابل اودهېواد په ګڼ مېشتو ښارونوکې دغه کمپاین ژرپیل اوهېوادوالوته له دې ستونزې څخه نجات ورکړي ځوپه ډاډمن ډول سره دورځې او دارتیا په صورت کې دشپې له خوا خپلې چارې پرمخ بوزي.

حقایق جنگ افغانستان...

شده است. وی افزود: این اسناد بسیار مهم و جالب توجه هستند و حتا می توانند، جنایتکاران جنگی را نیز به جهان معرفی کنند. انتشار این اسناد، پرسش ها در درون آلمان مبنی بر ادامهٔ حضور نظامی این کشور در افغانستان را یک بار دیگر مورد توجه اذهان عمومی قرار داده است.

زنان با مشکلات جدی...

خدمات صحی درهمکاری جامعهٔ جهانی دستاوردهایی دارند، اما به عرضهٔ خدمات بیشتر نیاز است.

این درحالی است که میزان مرگ و میر طفل و مادر در افغانستان هنوز هم نسبت به اکثر کشورها بیشتر بوده و سالانه، هزاران زن در وقت زایمان جان می دهند.

همچنان مرض ساری و مهلک توبرکلوز(سل) نیز، در کشور بیشتر بوده و به گفتهٔ مسوولان صحت عامه، سالانه درحدود ۵۱ هزارتن به این بیماری مبتلا می گردند و ازآن جمله، ۳۳ هزارآنها را زنان تشکیل می دهند.

سرپرست وزارت صحت عامه، هدف از ورکشاپ کنونی را ایجاد هماهنگی صحی، ارزیابی وضعیت صحی، تبادل افکار، شریک ساختن تجارب، هماهنگی فعالیت ها، دریافت مشکلات و مرجع تصمیم گیری برای بهترشدن وضعیت صحی و پیداکردن راه حل آنها در سطح کشور، عنوان نمود.

وی تصریح کرد که دراین کنفرانس سه روزه دست اندرکاران مهم سکتورصحت شامل روسای ۳۴ ولایت، مؤسسات تطبیق کنندهٔ غیردولتی، نماینده گان جوامع تمویل کننده و کارمندان مرکز وزارت صحت عامه گرد هم آمده، تا وضعیت موجودهٔ سکتور صحت را بررسی کرده و برنامه های بهتر را برای عرضهٔ خدمات صحی با کیفیت، برای تمام مردم طرح و تنظیم نمایند. سرپرست وزارت صحت خاطر نشان ساخت: ((دراین ورکشاپ سعی اعظمی خواهد شد، تا ازنماینده گان ما درولایات بشنویم و برمبنای واقعیت های عینی منطقه، تصمیم بگیریم)).

اما داکتر محمدحسین مظفری رییس صحت عامهٔ ولایت دایکندی یکی از شرکت کننده گان ورکشاپ، گفت که مراکز صحی دایکندی با مشکلات مواجه اند. وی نبود و کمبود داکتران ورزیده و متخصص را جزئی از این مشکلات عنوان کرده، افزود: ((داکتران شفاخانه های ما از دیگر ولایت ها هستند که با مشکلات جای، نبود تعمیر و کمبود قوای بشری مواجه می باشد)). رییس صحت عامهٔ دایکندی اضافه کرد که در شفاخانه ها و کلینیک های صحی، کمبود و نبود وسایل طبی بسیار محسوس است. داکتر مظفری تصریح کرد که در دایکندی تنها یک شفاخانهٔ ولایتی وجود دارد که عرضهٔ خدمات را ارایه می کند، در حالی که قبل ازتاسیس این ولایت، اگر یک نفر اندکترین مریضی می داشت مجبوربود که جهت تداوی به کابل و یا کندهار برود که اکثریت مریض ها در مسیر راه فوت می کردند.

موصوف گفت: دایکندی یک ولایت دورافتاده و کوهستانی است که از لحاظ جغرافیایی دارای مشکلات بخصوص می باشد.

به گزارش خبرگزاری روز، این درحالی است که مردم دراکثرولایات ازمشکلات صحی شکایت دارند وعرضهٔ خدمات صحی را ناچیز و ناقص می پندارند.

حکومت مکلف به پرداخت خساره به زندانیان بی گناه است

مسوولان کمیسیون مستقل حقوق بشرافغانستان می گویند، حکومت مکلف است، به زندانیانی که بی گناه به زندان افگنده شده و پس از تحقیقات برائت می گیرند، جبران خساره نموده و اعادهٔ حیثیت نماید.

به باوراین مسوولان، درقانون جزای کشور آمده است، زمانی که یک متهم بی گناه ثابت شود، حکومت مکلف است، تا عزت از دست رفتهٔ او را دوباره برگرداند و اقدام به جبران خساره نماید.

رییس جمهورحامد کرزی درپی فیصلهٔ اشتراک کننده گان جرگهٔ ملی مشورتی صلح دستور داد، کسانی که به اساس راپورهای نادرست زندانی و مدارکی مبنی برهمکاری شان با طالبان والقاعده وجود نداشته باشد، اززندان رها گردند.

پس از صدوراین فرمان تا حال صدها تن از زندانیان از سوی کمیسیون موظف اززندان بگرام و پلچرخی کابل آزاد گردیده اند. از این جمله پریروز نزدیک به یکصد زندانی از زندان های پلچرخی و بگرام آزاد گردیدند.

مقام های عدلی و قضایی به رسانه ها گفته اند که در حال حاضر، حدود ۱۵ هزار زندانی در زندان های کشور محبوس می باشند.

با توجه به کمیت ۱۵ هزاری محبوسان درزندان ها، شماری از دست اندرکاران حقوق بشر و آگاهان به این باوراند که بیشترین این زندانیان بی گناه بوده و به اساس راپورهای نادرست، زندانی شده اند. به گزارش خبرگزاری روز، فرید محسن مشاور کمیسیون حقوق بشر افغانستان گفت که این کمیسیون نظربه مادهٔ ۵۸ قانون اساسی کشور و مادهٔ ۲۱ قانون کمیسیون حقوق بشر، نهاد اجرائیوی نبوده، فقط با ارایهٔ گزارش هایی که حاکی ازنقض حقوق بشر باشد، اتکاء می کند.

پشت پردهٔ افشای اسناد ...

پاکستان در حمایت از طالبان و گروه حقانی است که بر اساس یکی از این اسناد سازمان استخباراتی پاکستان، تعداد ۱۰۰۰ موترسایکل را در اپریل ۲۰۰۷ به گروه حقانی تحویل داده است.

می توان این گونه برداشت نمود که حالا نوبت آن رسیده تا پاکستان در معرض فشارهای سیاسی و نظامی کشورهای غربی قرار گیرد؛ چرا که با موجودیت این مدارک و شواهد، مقام های غربی می توانند، هرگونه دستور بر علیه پاکستان را صادر نمایند. چندی است که امریکاییان می دانند که پاکستان دو جانبه بازی می کند؛ هم مبالغ زیادی را تحت نام مبارزه با تروریزم دریافت می کند و هم از مخالفان حمایت می نماید. لذا وقت آن رسیده که غربی ها به این سیاست دوگانه خاتمه دهند و حتا اقدامات گستردهٔ نظامی علیه پاکستان را نیز برنامه ریزی نمایند. در این گزارش ها همچنین به نقش ایران در امر آموزش طالبان و حمایت مالی ایران از حزب اسلامی نیز اشاره شده است.

البته در فرض صحت این نظر باید گفت: اگر امریکا اهداف سیاسی خودش را با افشای این اسناد در نظر گرفته است، بسیار جامع و کامل نقشه ریزی نموده است. زیرا در بین این اسناد که غالبا برای تخریب اذهان عمومی نسبت به همسایه گان می باشد، قتل غیرنظامیان و عدم انعکاس آن در رسانه ها نیز بیان شده است. به گزارش شبکهٔ اطلاع رسانی، اگر این اسناد یک طرفه می بود، همگان شک می کردند، ولی اکنون که نامی هم از امریکاییان دربارهٔ تعداد کشتار غیرنظامیان و یا کم جلوه دادن تعداد کشته شده گان نظامیان امریکا به میان آمده، شاید دیگر کسی متوجه اتفاقات سیاسی پیرامون خود نباشد و مقام های غربی به آسانی بتوانند، با استناد به این سندهای محرمانه، به اهداف سیاسی خود برسند.

ایران د افغانستان په بې ثباتی...

سرچینه زیاتوي، چې دغه پیسې په یاد شوي موټر کې د خوراکي توکیو په کڅوړو کې ځای پرځای شوې وې او نامعلوم لوري ته لېږدول شوې دي. خو د سیاسي چارو یو شمېر پوهان وایي، چې د ایران له خوا د افغان دولت د مخالفینو د ملاتړ خبره نوې نه ده.

د ولسي جرګې غړي نورالحق علومي پرون وویل، چې په تېرو ۹ کلونو کې نه، بلکې له ډېرو کلونو پخوا ټولو افغانانو دا چیغې وهلې، چې نه یوازې ایران، بلکې ګاونډي هېوادونه د افغانستان په چارو کې لاسوهنه کوي. هغه په داسې حال کې چې د نورو ګاونډیو هېوادونو نومونه یې یاد نه کړل، وویل، چې ایران هم له پخوا د افغانستان په کورنیو چارو کې د خپلو ګټو لپاره لاسوهنې کړې دي. علومي، په افغانستان کې د ایران د مداخلې په تړاو د امریکا د افشا شویو اسنادو په اړه وویل: ((دا زړه موضوع ده، خو اوس د دې معلوماتو په خپرېدو دا ثابته شوه، چې واقعاً ایران د افغانستان په بې ثباتۍ کې لاس لري.)) د هغه په وینا، ایران په سیمه کې د امریکا او غربي نړۍ له شتون څخه کلکه وېره لري، نو ځکه د افغان دولت له مخالفینو ملاتړ کوي او نه غواړي، چې امریکا په افغانستان کې پاتې شي.

علومي زیاته کړه : ((اوس خو د دې محرمو رازونو سره دا حقیقت څرګند شو، چې د افغانستان په ناامنیو کې ایران هم لاس لري، زه هیله لرم، چې اوس نړۍ په حقیقت پسې وګرځي او د دې ناامنیو سرچینې ولټوي او مخه یې ونیسي.))

دغه راز د افغانستان د سیمه ییزو مطالعاتو د مرکز مشر عبدالغفور لېوال هم، د ایران له خوا د افغان دولت د وسلوالو مخالفینو د ملاتړ خبره نوې نه بولي او وایي، چې په دې اړه مخکې هم څرګندونې شوې دي. د لېوال په اند، ایران ځکه د افغان دولت د مخالفینو ملاتړ کوي، چې غواړي له دې لارې بهرني ځواکونه له سیمې څخه وباسي، افغانستان بې ثباته کړي او د افغانستان فرهنګ تر خپلې اغېزې لاندې راولي.

د نومورې په وینا، نړیواله ټولنه لا پخوا خبره وه چې ایران د افغانستان په چارو کې مداخله او د افغان دولت له مخالفینو څخه ملاتړ کوي. هغه د ګاونډیو هېوادونو په تېره بیا د ایران او پاکستان لاسوهنې د افغانستان د ناامنیو لامل وبللې او ویې ویل، چې نړیوال باید دغه لاسوهنې بندې کړي.

په ولسي جرګه کې د کندوز د خلکو استازي معین مرستیال هم په دې اند دی، چې د امریکا د متحده ایالتونو د اسنادو تر افشا کېدو مخکې یې هم څو ځله د رسنیو له لارې اوربدلي، چې د هېواد په بېلا بېلو سیمو کې له وسلوالو مخالفیو سره ایرانی وسلې موندل شوې دي.

هغه زیاته کړه : ((له مخالفینو سره د ایرانیو وسلو موندل دا روښانوي، چې ایران د طالبانو تر شا ولاړ دی او زه خبر یم، چې دا مهال د هېواد په زندانونو کې په دې جرم نیول شوي ایرانیان شپې سبا کوي.))

هغه وویل، چې ایران په افغانستان کې امریکا نه شي زغملی او ترڅو چې نړیوال ځواکونه په افغانستان کې شتون ولري د ایران مداخلې به هم روانې وي.

ده په داسې حال کې چې ویل یې، د افغانستان د ثبات لپاره باید نړیوالې ټولنې لا پخوا د ګاونډیو هېوادونو لاسوهنې بندې کړې وی، زیاته کړه: ((اړینه ده چې اوس نړیواله ټولنه او افغان حکومت په دې هکله جدي اقدام وکړي.)) یو شمېر کابل ښاریان هم، د افغانستان په چارو کې د ایران د لاسوهنو په اړه خپاره شوي اسناد پر حقایقو ولاړ بولي.

د کابل ښار د پنځمې ناحیې اوسېدونکي ګل محمد پژواک اژانس ته وویل، چې افغانان مخکې له دې چې یاد شوي اسناد خپاره شي، پر دې پوهېدل چې ایران د افغانستان په چارو کې لاسوهنه کوي. ده زیاته کړه: ((ایران پخوا هم دافغانستان دښمن و او اوس هم دی.)) هغه زیاته کړه: ((همدا ښکاره مې په تلویزیون کې واوربدل چې ایراني ځواکونو درې افغان کډوال په پوله ووژل، دوی هېڅکله نه غواړي چې افغانان هوساژوند وکړي.))

د کابل ښار د درېیم مکروریانو اوسېدونکی حبیب الله هم وایي، چې ایران د خپلو شخصي ګټو او له امریکا سره د دښمنۍ له امله د افغانستان د دولت مخالفین تقویه کوي. ده هم وویل، چې که د امریکا پټ اسناد خپاره شوي هم نه وی، دا خبر څرګنده ده، چې ایران د افغانستان په چارو کې مداخلې کوي. پژواک خبري اژانس په کابل کې د ایران له سفارت سره ټلېفوني اړیکې ټینګې کړې، خو په دې اړه یې د هغوی نظر تر لاسه نه شو کړای.

دا په داسې حال کې ده، چې ایران تر دې وړاندې په وار وار ویلي، چې د افغان دولت له مخالفینو سره مرستې نه کوي.

نکاتی پیرامون استعمال کلمهٔ ((چالش)) در زبان دری

پروفیسر دکتور سید خلیل الله هاشمیان استاد متقاعد از پوهنتون های کابل و کلیرانت مدیر مسوول مجلهٔ آیینهٔ افغانستان کالفورنیا – قسمت اول

برادر محترم آقای حاجی سیدداود موسس روزنامهٔ وزین اراده!

از وصول روزنامه های اراده از شمارهٔ مسلسل ۷۱۸ تا ۷۲۹ بدینوسیله با تشکر اطمینان می دهم و اضافه می کنم که همه صفحات آن را به شمول اعلانات و عناوین آن می خوانم.

در شماره های ۷۲۴ و ۷۲۵ عنوانی خواندم به عبارت ذیل:

... نبود نظم رسانه یی، چالشی فراروی رسانه های کشور...

مشاهده دو اصطلاح ایرانی (چالش) و (فراروی) در عنوان فوق و دو صحبتی که در تلویزیون های افغانی در کلفورنیا، یکی توسط داکتر عبدالغفور روان فرهادی و دیگری توسط شاعرهٔ افغان خانم بهار سعید، حدود یک ماه قبل شنیدم، مرا وادار ساخت، مکلفیت خود را در این باب از زاویهٔ علم زبانشناسی ادا نمایم.

داکتر روان فرهادی در صحبتی در برنامهٔ (میرمن ذکیه کهزاد) گفت که " به خاطر افتتاح شبکهٔ مشترک تلویزیونی بین ایران، تاجکستان و افغانستان، باید کلمات و اصطلاحات مشترک در زبان دری تکثیر شود..." و چند بار " کلمات مشترک" را تکرار نمود.

خانم بهار سعید که در ایران تحصیل کرده، در برنامهٔ (زهره داود) گفت که " باید کلمات عربی از زبان دری بیرون کشیده شود، مثلا به عوض (تقدیم)، (پیشکش) گفته شود..." و اضافه نمود که " زبانشناسان افغان بالای این موضوع کار می کنند..."

پیرامون موضوعات فوق در متن مقاله تبصره شده است. امیدوارم روزنامهٔ وزین اراده این مقاله را منحیث یک خدمت فرهنگی نشر نماید. سلام ها و تمنیات نیک مرا بپذیرید.

خدمتکار افغانستان

پروفیسر دکتور سید خلیل الله هاشمیان

استاد متقاعد از پوهنتون های کابل و کلیرانت

مدیر مسوول مجلهٔ آیینهٔ افغانستان در ۲۳ سال

معانی مختلف کلمات (چال) و (چالش) در فارسی ایران:

(اقتباس از فرهنگ داکتر محمد معین)

اول (چال) :

۱) چال: گودال – گود (چقوری) که عمق آن بیش از یک گز نباشد – جایی که جولاها در آن پاهای خود را آویزند – آشیانهٔ مرغان – گود – عمیق. (گودال و هم درهٔ تنگ و باریک را گویند).

۲) چال: ریشی که دارای موهای سیاه و سفید باشد؛ دو موی – اسپی که رنگ موی آن سرخ و سفید باشد – بچهٔ شتر.

۳) چال: قسمی مرغابی است که دو نوع دارد، بزرگ آن را (خرچال) و کوچک آن را (چال) گویند. (نقل از صفحهٔ ۱۲۶۸ فرهنگ معین)

دوم (چالش):

۱) چالش: رفتن با ناز و خرام، رفتار از روی کبر وغرور – جولان.

۲) چالش: مباشرت.

۳) چالش: زدوخورد، جنگ و جدال (نقل از صفحهٔ ۱۲۶۹ فرهنگ معین)

هیچ یک از معانی فوق کلمات (چال) و (چالش) در زبان دری استعمال نشده و نمی شود.

معانی مختلف کلمهٔ (چال) در زبان دری:

کلمهٔ (چال) در زبان و فرهنگ دری در نتیجهٔ تماس با فرهنگ سانسکریت از زبان اردو عاریت گرفته شده و پس از قرن ها استعمال، مقبولیت و تابعیت گرفته؛ این کلمه به سه معنی ذیل استعمال می شود:

۱) چال: به معنی خدعه و نیرنگ که با افعال معاون (زدن، رفتن، خوردن) ترکیبات مختلف از آن ساخته شده، از قبیل:

""ده جان ما چال نزن""، ""چالت ده جان ما نمی خوره""، ""باز ده جان ما چال رفتی!"" وغیره. ترکیب (چالباز) نیز، از این کلمه ساخته شده است.

۲) چال: به معنی نوبت انداختن پول در میدان قمار که خصوصاً در قطعه بازی فلاش استعمال می شود.

۳) چال: به معنی لغزش یا کاواک شدن؛ در رشتهٔ تخنیک موتر هنگامی استعمال می شود که یک پرزهٔ موتر در اثر کثرت استعمال خورده و ساییده شده باشد و در جای معین خود به درستی قرار نگیرد، در آن صورت می گویند: ""این پرزه چال داره"" یا ""این پرزه چال پیدا کده""

کلمهٔ (چال) به سه معنی فوق قطعاً در ایران استعمال نشده و نمی شود!!!

کلمهٔ (چالش) از نظر ترکیب و ساختمان:

چالش کلمهٔ ترکیبی است که جزء اول آن (چال) و جزء دوم آن پسوند (-اش) می باشد.

پسوند (-اش) در زبان دری از نظر معانی رول مهم را بازی می کند و معنی کلمهٔ اصلی را تغییر می دهد، مثلاً:

۱) به حیث پسوند تصاحب یا ملکیت: کتاب + (-اش) = کتابش – قلم + (-اش) = قلمش – موتر + (-اش) = موترش وغیره.

در مواردی که کلمهٔ اصلی با واول های (فتحه) و (ی) مختوم باشند، پسوند (-اش) به طور مکمل تلفظ می شود، مثلاً: کلاه + (-اش) = کلاه اش – خانه + (-اش) = خانه اش – قطی + (-اش) = قطی اش – طوطی + (-اش) = طوطی اش، وغیره.

۲) به حیث تغییر دهندهٔ معنی که صیغهٔ امر فعل را به اسم عام تبدیل می کند؛ مثلاً: خور + (-اش) = خورش – رو + (-اش) = روش – دو + (-اش) = دوش – بین + (-اش) = بینش – خوان + (-اش) = خوانش – چر (چریدن) + (-اش) = چرش وغیره. آن نوع صیغهٔ امر فعل که با واول (ه) مختوم باشند، مثلاً: خواه (صیغهء امر فعل خواستن)، پسوند (-اش) با اندک تغییر تلفظ (که آنرا در زبانشناسی تغییر جزیی ""مورفونیمیک"" می گویند و درهمه زبان ها صورت می گیرد)، به شکل (-هش) تحول می کند: خواه + (-اش) خواهش – ده (صیغه امر فعل دادن) + (-اش) = دهش، وغیره.

بعضی از صیغه های امر مختوم به واول (و) با تغییر جزیی واول از پسوند، به (ی) صورت می گیرد، مثلاً: گو(گفتن) + (-اش) = گویش، وغیره.

البته استثناآتی هم وجود دارد، مثلاً صیغهٔ امر فعل نوشتن (نویس) است، ولی (نویس) پسوند (-اش) را نمی گیرد، در این صورت تغییر کلی مورفوفونیمیک صورت می گیرد، چونکه (نویس) به (نوشته) تبدیل می گردد.

درمورد کلمهٔ (چالش) که به حیث جانشین کلمهٔ عربی (مشکل) تازه از ایران به افغانستان آمده و مرکب است از (چال+-اش)، پسوند (-اش) در این ترکیب هیچ یک از دو معنایی راکه این پسوند در زبان دری افاده می کند، دارا نمی باشد؛ یعنی پسوند (-اش) در ترکیب (چالش) نه معنی ملکیت را دارد و نه معنی تغییر فعل به اسم عام، که مثال های آنرا در بالا دیدیم.

برمی گردیم به کلمهٔ عربی (مشکل) که در ایران آنرا با (چالش) تعویض کرده اند. من از هموطنان افغان خود می پرسم که ما از کلمهٔ (مشکل) چه بدی دیده ایم که کورکورانه از طرز گفتار ایران تقلید می کنیم.

کلمات عربی، حدود ۱۳۰۰ سال قبل همراه با دین اسلام به وطن ما آمد و زبان عربی مدت ۳۰۰ سال زبان علمی، ادبی و فرهنگی ما شده بود. بعداز رشد مجدد زبان دری و انکشافات تدریجی و بعدی آن، تعداد زیاد کلمات عربی مسترد و فراموش شد، اما تعداد کافی کلمات عربی که اکنون زاید از ۶۰ فیصد کلمات زبان دری را در افغانستان تشکیل می دهند، باقی ماندند و جزء زبان ما شدند و این پروسه را در علم زبانشناسی (BORRWING- وامگیری یا عاریت گیری) می گویند که درهمه زبان های جهان مروج و مسلط می باشد؛ چونکه مردمان جهان در اثر تماس های تجارتی، فرهنگی و اجتماعی از زبان های یکدیگر کلمات به عاریت می گیرند و جزء زبان خود می سازند. در دنیای امروزی هیچ یک زبان (خالص یا پاک) وجود ندارد؛ در زبان انگلیسی صدها کلمه از زبان های فرانسوی، جرمنی، هسپانوی و ده ها کلمه از زبان های عربی، اردو و فارسی وجود دارد.

در کشور همسایهٔ ما ایران، هنگامی که رضاء شاه جوان به سلطنت رسید و متعاقبا خانم مصری خود را طلاق داد، مناسبات بین ایران و مصر برهم خورد، یک عده دانشمندان موضوع (پاکسازی زبان فارسی) را به میدان کشیدند؛ پادشاه جوان و کم معلومات نیز، آنرا پذیرفت و میلیاردها ریال بالای این کار صرف شد؛ کلمات نو معادل کلمات عربی ساخته شد و برای مدت ده سال سعی به عمل آمد، تا کلمات جدید به عوض کلمات عربی استعمال شود، اما از یک طرف مردم شریف ایران یک ملت مسلمان و متدین بوده با قرآن و کلمات عربی انس داشتند، از طرف دیگر مردم، حتی جوامع ادبی و ژورنالیستی ایران، همه کلمات نو را نپذیرفتند و بعد از ده سال کوشش و مصارف بیجا، کلمات عربی دوباره در کتاب ها و مطبوعات ایران، پدیدار شد که تا امروز دوام دارد. شنیده می شود که در کابل نیز یک گروه در پی پاک ساختن زبان دری و اختراع کلمات نو، به شمول کلمات تقلیدی از ایران، افتاده اند. خدا کند دولت افغانستان متوجه این حرکت تبعیضی گردد و به این بدعت موقع ندهد. یکی از کلماتی که در دههٔ نوآوری در ایران برای مبادله با کلمات عربی ساخته شد کلمهٔ (واژه) است، به معنی (کلمهٔ) عربی. اکنون شما در سطور ذیل ملاحظه می فرمایند که استعمال (کلمه) مفید است، یا (واژه)؟

از ریشهٔ عربی (کلام) ترکیبات ذیل ساخته می شود که همهٔ این ترکیبات در زبان دری جزء زبان ما گردیده است: کلمه، کلیم (سخنگوی)، متکلم، تکلم، مکالمه، کلمات، متکلمین، متکلمات وغیره.

اما آیا از (واژه) تواژه، متواژه، تواژین، تواژات، واژین، واژات ساخته می شود؟؟؟

همینطور است کلمهٔ عربی (مشکل) که (چالش) جانشین آن شده است: ریشهٔ کلمهٔ مشکل (شکله) است که در عربی (پخته شدن انگور، مبهم و پیچیده، غمزه و ناز کردن) معنی دارد، و از این ریشه، کلماتی از قبیل (اشکله) به معنی روی سرخ و سفید، (شکال) به معنی پای بند حیوان، (شاکل) به معنی سفیدی بناگوش، سرک و جاده، (مشاکل) جمع مشکل، (مشاکل) به معنی مشابه وهمانند، یکی از بحور عروضی که آن را بحر قریب خوانند، (مشاکلت و مشاکله) به معنی مشابه و مانند گردیدن و (مشکل) به معنی مبهم، نامشخص، بغرنج، ساخته شده است. ملاحظه می فرمایند که زبان دری از تمام مشتقات کلمهٔ (شکله) تنها کلمهٔ (مشکل) را پذیرفته که جمع آن را اکثر دری زبان ها (مشکلات) خوانند.

اما آیا از کلمهٔ (چالش) ترکیباتی از قبیل (اچله)، (مچله)، (متچله)، (چلاشات)، (تجالش)، (مچالش) و یا کدام کلمهٔ معنی دار دیگری ساخته می توانیم؟

هموطنان مسلمان و با ایمان! آیا الله تعالی رب العالمین (جل جلاله) که خالق کلمات است، نمی توانست و قدرت نداشت که قرآن مجید را به یک زبان دیگر نازل کند؟ هر آیینه که داشت! اما در ۱۴۰۰ سال قبل زبان بهتر و فصیحتر از زبان عربی وجود نداشت، از جانب دیگر امروز زبانشناسان می دانند که زبان عربی یک زبان (زایا) است، زایا به این معنی که از هر کلمهٔ آن مشتقات مختلف با معانی مختلف پدید می آید، لهذا در نزول قرآن مجید از یک طرف از اقتصاد کلام و از جانب دیگر، از یک زبان زایا کار گرفته شده، که اگر این قرآن به یک زبان دیگر نازل می شد، عوض یک جلد که شکل کنونی آن می باشد، شاید مستلزم ده جلد می شد. این بیان من مبتنی بر احساسات شخصی نیست، من یک زبانشناس هستم و اصول ساختمانی و تحولات اجتماعی زبان ها را می دانم و آنچه بعرض می رسانم بخیر زبان ما و بخیر هویت افغانی ما می باشد.

(ادامه دارد)

مادهٔ بیست و دوم:

اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر

هر کس به عنوان عضو اجتماع حق امنیت اجتماعی دارد و مجاز است و به وسیله مساعی ملی و همکاری بین المللی، حقوق اقتصادی، اجتماعی وفرهنگی خود را که لازمهٔ، مقام و رشد آزادانهٔ، شخصیت اوست با رعایت تشکیلات ومنابع هر کشور به دست آورد.

این پیام از طرف کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان تقدیم گردید

برای نشر اعلانات تان به این شماره ها تماس حاصل نمایید: ۰۷۰۰۲۴۴۳۸۴ / ۰۷۸۷۷۰۷۶۲۸ – ۰۷۰۰۵۹۶۲۰۵ / ۰۷۹۷۸۵۹۰۴۰

اراده ورځپانه یوازې د سرلیکنې ننګه کوې، نورې لیکنې د لیکوال خپل نظر دی، ورځپانه یې مسولیت پر غاړه نه اخلي

حق الاشتراک :
قیمت یک شماره: (۵) افغانی
سالانه: ۲۰۰۰ افغانی
شش ماهه: ۱۰۰۰ افغانی
برای موسسات و سفارتخانه ها:
سالانه ۳۰۰ دالر امریکایی
شش ماهه ۱۵۰ دالر امریکایی

مرکز نشراتی افغان
روزنامهٔ ملی اراده
موسس و صاحب امتیاز: حاجی سید داؤد
مدیر مسوول : خادم احمد
موبایل :– ۰۷۰۰ ۵۹ ۶۲ ۰۵
Khadem.kabul@yahoo.com
معاون : استاد مرتضی فرحتیار
موبایل :– ۰۷۹۷۲۵۳۱۶۴
Farhatyarm@yahoo.com

ادیتور پشتو: مجیب الرحمن امیري
موبایل :– ۰۷۰۸۸۸۷۰۶۶
دیزاین : نبي "پیاوری"
همکار تخنیکی: محمدجمیل "احمد"
مسوول توزیع و بازاریابی: عبدالسمیع
۰۷۰۰۲۴۴۳۸۴
erada.daily@yahoo.com
آدرس : دهمزنگ، عقب سینمای بریکوت، سرک اول کارته چهار.
ایمیل: erada.daily@yahoo.com

ERADA DAILY
Afghan Media Resource center
Establisher and Concessionaire: Haji sayed Daud
Editor in chief: Khadem Ahmad
Editor: Farhat yar
Pashto Editor: Mujib Rahman Amiri
Designer: Nabi "Paiwarry"
Address: Behind Baree kout-cinema, first street of karti-e-char
Email: erada.daily@yahoo.com